

## بررسی سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی خانوارهای شهر سیرجان در برابر زلزله

محمود قدیری

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور

M\_Ghadiry@pnu.ac.ir

صالحه حسینی

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور

s.hosseini57@yahoo.com

صغری شهربابکی

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور

Sharbabaki0913@yahoo.com

زهره نظری

کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور

zohrehgeo@gmail.com

کلید واژه‌ها: آمادگی، سرمایه اجتماعی، آسیب‌پذیری، سیرجان، زلزله

### چکیده

سال‌ها تجربه برنامه‌ریزی شهری در جهان نشان داده است که در این حوزه نیز انسان و منابع انسانی حتی بیش از منابع مالی اهمیت و ارزش دارند، بطور یقین، پس از فاجعه روابط اجتماعی و اقتصادی در هم ریخته و سازمان اجتماعی از هم گسیخته می‌شود بنابراین موضوع سرمایه اجتماعی قابل تأمل می‌باشد. در این راستا بر اساس مسأله تحلیل سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی خانوارهای شهر سیرجان در برابر زلزله و با توجه به مبانی نظری موجود، دو فرضیه بدین عبارت ارائه شد: (۱) میزان آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی اجتماعات محله‌ای شهر سیرجان در برابر زلزله از تفاوت معناداری برخوردار است. (۲) بین میزان آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی اجتماعات محله‌ای شهر سیرجان و وضعیت اقتصادی - اجتماعی رابطه وجود دارد. جهت آزمون فرضیه‌ها، مفهوم آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی از طریق روش شاخص‌سازی، تکنیک‌های AHP و SAW در قالب ۴ شاخص و ۱۶ معرف تعریف عملیاتی شد. داده‌های مورد نیاز از طریق پرسشنامه و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، و از ۳۵۰ خانوار نمونه (بر حسب روش کوکران) بدست آمد و از طریق روش‌های همبستگی پیرسون و اسپیرمن، واریانس یک‌طرفه و آزمون توکی تحلیل شد. نتایج بررسی فرضیه اول نشان داد که محلات از نظر ارتباطی - سرمایه اجتماعی با یکدیگر تفاوت معنادار ندارند و فرضیه دوم مبنی بر رابطه میزان آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی با وضعیت اقتصادی - اجتماعی تأیید شد.

### مقدمه

سرمایه اجتماعی جزئی تفکیک‌ناپذیر از مجموعه ثروت یک ملت است که ایجاد و حفظ آن و غنا بخشیدن به آن برای استفاده نسل آینده، از اهدافی است که توسعه پایدار ملزم به پیگیری آن است (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰) در نتیجه باید بدنبال شیوه‌هایی باشیم که از طریق آنها، کیفیت یا مقیاس انسانی را به محیط‌های شهری حتی پس از وقوع مخاطرات طبیعی بازگردانیم. این امر با توجه به اینکه مخاطرات طبیعی ویرانگر سبب بروز مشکلات روانی - رفتاری دیرپا و آزاردهنده در آسیب دیدگان و بازماندگان می‌شود و تا ماه‌ها و گاهی سال‌ها امکان فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی را از آنان می‌گیرد از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است (ببان زاده و همکاران، ۱۳۸۳). لازم به ذکر است مناطق یا کشورهای دارای ذخیره بالای سرمایه اجتماعی، (بر حسب اعتماد تعمیم‌یافته و تعهد مدنی)، در مقایسه با جوامع دارای اعتماد و تعهد مدنی اندک به سطوح بالای رشد



دست می‌یابند (مشیری و همکاران، ۱۳۹۲). در این ارتباط، مقاله حاضر به بررسی میزان آمادگی ارتباطی- سرمایه اجتماعی خانوارهای شهر سیرجان در برابر زلزله پرداخته است تا با بررسی آن راهکارهای مناسبی ارائه گردد. بر این اساس سؤالات اصلی پژوهش چنین مطرح گردید: (۱) آیا میزان آمادگی ارتباطی- سرمایه اجتماعی اجتماعات محله‌ای شهر سیرجان در برابر زلزله از تفاوت معناداری برخوردار است؟ (۲) آیا بین میزان آمادگی ارتباطی- سرمایه اجتماعی اجتماعات محله‌ای شهر سیرجان و وضعیت اقتصادی- اجتماعی رابطه وجود دارد؟

عبارت امروزی مدیریت بحران اولین بار توسط مک‌فامارو با توجه به امکان درگیری موشکی آمریکا و کوبا عنوان گردید. موضوع مدیریت بحران در بلاهای طبیعی اولین بار در سال ۱۹۸۹ در هشتمین کنفرانس جهانی زلزله در آمریکا توسط فرانس پرس مطرح شد. بنابراین امروزه مدیریت بحران چرخه‌ای از مراحل مختلف را در بر می‌گیرد، شامل، کاهش اثرات، آمادگی، امداد، بهسازی و بازسازی (United Nations, 1992) در این چرخه آمادگی مرحله‌ای است که پیش از وقوع صورت می‌گیرد. مفهوم آمادگی بحران بسیار واضح و روشن است. مقصود آن عبارت از حصول اطمینان به اینکه در زمان بحران باسیستم‌ها، روش‌ها و منابع به طور صحیح در محل حاضر شده و به توانمندی آسیب‌دیدگان در برخورد با بحران کمک نماید (بیرویدیان، ۱۳۸۵). آمادگی نیز شامل اقداماتی است که با هدف بهبود ایمنی زندگی هنگامی که یک فاجعه رخ می‌دهد انجام می‌شود. (Sutton & Tierney, 2006)

بحث سرمایه اجتماعی، قبل از سال ۱۹۱۶، در مقاله‌ای توسط هانی‌فان از دانشگاه ویرجینیای غربی برای نخستین بار مطرح شد. اما علی‌رغم اهمیت آن در تحقیقات اجتماعی تا سال ۱۹۶۰ میلادی که توسط جین جاکوب در برنامه‌ریزی شهری بکار برده شد. شکل جدی به خود نگرفت در دهه ۱۹۷۰، این تئوری توسط لوری وارد عرصه اقتصاد شد. لوری از تئوری سرمایه اجتماعی برای انتقاد از نظریات نئوکلاسیک و ناعادلانه بودن توزیع درآمد استفاده کرد. جیمز کلنن (۱۹۸۸)، برای اولین بار این مفهوم را در آمریکای شمالی وارد عرصه سیاسی کرد. تلاش‌های وی در اروپا توسط رابرت پوتنام پیگیری شد (درویش و صفری رودبار، ۱۳۹۲).

هریک از محققان طبقه‌بندی مختلفی از سرمایه اجتماعی ارائه داده‌اند. در مهم‌ترین تقسیم‌بندی، ناهاپیت و گوشال در سال ۱۹۹۸ سه بعد برای سرمایه اجتماعی در نظر گرفتند که عبارتند از: بعد شناختی، بعد ساختاری و بعد رابطه‌ای (Krause et al., 2002). الف: بعد شناختی سرمایه اجتماعی: این بعد در برگیرنده میزان اشتراک کارکنان درون یک شبکه اجتماعی در یک دیدگاه، یا درک مشترک میان آنان است و موارد زیر را در بر می‌گیرد زبان و کدهای مشترک و همچنین روایت‌های مشترک (Bolino et al., 2002). ب: بعد ساختاری سرمایه اجتماعی: این بعد به ارتباطات میان کارکنانی اشاره دارد که به طور متوالی در حال تسهیم اطلاعات هستند. بعد ساختاری سرمایه اجتماعی شامل الگوی پیوندهای میان شبکه و ترکیب سازماندهی شبکه و تناسب سازمانی می‌شود (Nahapiet and Ghoshal, 1998). ج: بعد ارتباطی سرمایه اجتماعی، بعد ارتباطی بر ماهیت و کیفیت ارتباطات در سازمان متمرکز می‌گردد. این بعد شامل اعتماد، هنجارها، تعهدات و هویت می‌شود (MAT Isa and Ameer, 2002).

چهار دیدگاه نظری مطرح شده در رابطه با سرمایه اجتماعی نیز به شرح زیرند:

الف- دیدگاه مبتنی بر اجتماع محلی: اولین نظریه سرمایه اجتماعی نگاه اجتماع محلی گرا نام دارد. گروهی که به طرفداران نگاه اجتماع محلی‌گرا معروف شده‌اند، تعداد و تراکم سازمان‌های غیر رسمی فعال اجتماع محلی را مهم‌ترین شاخص سرمایه اجتماعی می‌دانند. برای این گروه تعداد باشگاه‌ها، انجمن‌ها و گروه‌های مدنی فعال در اجتماع مدنی از یک سو، تعداد اعضای آنها، نوع وسعت فعالیت افراد عضو از سوی دیگر، اهمیت اساسی دارند. بدیهی است که طرفداران این نظریه، سرمایه اجتماعی را مثبت تلقی می‌کنند و هر چه تعداد سازمان‌ها و اعضای آنها بیشتر باشد، آن را امری خوشایند به حساب می‌آورند.

ب) دیدگاه شبکه‌ها: دیدگاه دوم یا دیدگاه شبکه‌ها و رابطه آن با سرمایه اجتماعی، بر جنبه‌های مثبت و منفی سرمایه اجتماعی می‌پردازد و بر اهمیت انجمن‌های موجود بین مردم که حالت افقی و عمودی دارند، تأکید دارد و روابط اجتماعی درون و بیرون سازمان‌ها، گروه‌های اجتماع محلی و شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی و صنعتی را بررسی می‌کند. پیروان نظریه شبکه‌ها در سرمایه اجتماعی، بزرگ‌ترین مزیت شبکه‌های اجتماعی را توانمندی آنها در توسعه کلی و توسعه اجتماعات محلی می‌دانند (Stone et al., 1992).

پ) دیدگاه نهادی: سومین نظریه سرمایه اجتماعی از دیدگاه ولکاک، نظریه نهادی است. بر اساس این نظریه، ثمربخش بودن شبکه‌های اجتماع محلی و جامعه مدنی محصول محیط سیاسی، حقوق و نهادی است. ظرفیت گروه‌های اجتماعی فی‌نفسه برای کنش اجتماعی، آن هم در جهت منافع جمعی آنها به کیفیت نهادهای رسمی که گروه‌های اجتماعی تحت لوای آنها به حیات خود ادامه می‌دهند. بستگی تام و تمام دارد. تعمیم چنین گزاره‌ای به معنای آن خواهد بود که عملکرد بنگاه‌های کسب و کار و دولت‌ها نیز بر هماهنگی درونی، اعتبار، توانمندسازی پاسخگویی آنها به جامعه مدنی بستگی دارد.

ت: دیدگاه هم‌افزایی: به طور خلاصه دیدگاه هم‌افزایی با توجه به شکاف‌های موجود در جامعه و ضعف دیدگاه‌های قبلی مطرح شد تا بتواند هم سرمایه اجتماعی افقی و هم سرمایه اجتماعی عمودی را پوشش دهد به عبارت دیگر، دیدگاه هم‌افزایی در تلاش است که بتواند سه نوع سرمایه اجتماعی یعنی درون گروهی، برون گروهی و ارتباط را ادغام کند (موسوی و علی‌پور، ۱۳۹۱).



## روش تحقیق

بر اساس مبانی نظری و پیشینه تحقیق مفهوم ظرفیت آمادگی ارتباطی و سرمایه اجتماعی در قالب گویه های بر اساس طیف ۵ گانه لیکرت ارزیابی و اندازه گیری شد، و بر اساس جدول (۱) میزان ظرفیت آمادگی ارتباطی و سرمایه اجتماعی شامل ۴ شاخص و ۱۶ مولفه ارائه گردیده است.

جدول ۱: شاخص‌ها و معرف‌های سنجش ظرفیت آمادگی ارتباطی و سرمایه اجتماعی خانوارهای شهر سیرجان در برابر زلزله

معرفها	شاخص‌ها	آمادگی ارتباطی و سرمایه اجتماعی
<ul style="list-style-type: none"> <li>- شناخت مردم محله</li> <li>- شناخت اعضای شورا و نمایندگان محله</li> <li>- ارتباط و تعامل با همسایه‌ها، مردم محله و دوستان</li> <li>- عضویت در انجمن‌ها و تشکل‌های محله‌ای</li> </ul>	گروه‌ها و شبکه	
<ul style="list-style-type: none"> <li>- اعتماد به مردم محله و همسایه‌ها</li> <li>- اعتماد به نهادها و نمایندگان محلی</li> <li>- اعتماد به مسئولین شهر و رسانه‌ها</li> <li>- تمایل به همکاری و انجام فعالیت‌های عام‌المنفعه</li> </ul>	اعتماد و همبستگی	
<ul style="list-style-type: none"> <li>- شرکت در جلسات و فعالیت‌های محلی</li> <li>- مشارکت در برنامه‌ریزی و حل مسائل محله</li> <li>- مشارکت در تهیه و اجرای طرح‌های مدیریت بحران</li> <li>- ارائه نظرات و پیشنهادات به انجمن‌ها و نهادهای محله و شهر</li> </ul>	عمل جمعی و همکاری	
<ul style="list-style-type: none"> <li>- روحیه و نشاط فردی و جمعی</li> <li>- میزان توانایی و اثربخشی اقدامات</li> <li>- احساس تعلق اجتماعی و مکانی</li> <li>- بهره‌مندی از آگاهی و دانش فنی و مدیریتی</li> </ul>	توانمندی و اثربخشی	

برای اندازه‌گیری مقادیر هر یک از مولفه‌های ۱۶ گانه، لازم بود وزن شاخصهای ذیل آنها بدست آید. بدین منظور از روش AHP گروهی شامل ۲۰ نفر از خبرگان استفاده شد. سپس بر اساس روش مجموع ساده وزین (SAW) و با استفاده از نرم‌افزار Expert choice تعیین شد (شکل ۱) و از طریق رابطه ۱، شاخصهای ذیل هر مولفه ترکیب شد.

رابطه ۱ رابطه مربوط به اندازه‌گیری مولفه‌های آسیب‌پذیری

$$A = \sum_{i=1}^n w_i x_i \quad (1)$$

در رابطه ۱، A هر یک از مولفه‌های ۱۶ گانه،  $w_i$  وزن شاخصهای ذیل هر مولفه، و  $x_i$  مقادیر نرمال هر شاخص می‌باشد.



شکل ۱: وزن شاخصهای ذیل مولفه ظرفیت ارتباطی و سرمایه اجتماعی

با توجه به فرضیه‌های تحقیق و ماهیت آن‌ها، نوع تحقیق از نظر روش، عمدتاً کمی-پیمایشی و از نوع رابطه‌ای می‌باشد. تحقیق رابطه‌ای

هم شامل روش علی-مقایسه‌ای و هم روش همبستگی می‌شود که در این تحقیق از هر دو نوع استفاده شد. جامعه آماری پژوهش ۳۵۰ پرسشنامه در سه محله بالا، متوسط، و پایین شهر سیرجان می‌باشد. داده‌های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه‌های خانوار، برداشت میدانی و خبرگان گردآوری شد. روایی یا اعتبار (Validity) وسیله اندازه‌گیری، به طریق محتوایی و صوری و بر اساس نظر متخصصین تحت مورد بررسی قرار گرفت. ضریب پایایی بر اساس روش آلفای کرونباخ بررسی و تایید شد. در تحلیل توصیفی، بصورت مقایسه‌ای، وضعیت و چگونگی متغیرهای تحقیق در جامعه نمونه (خانوارهای محلات ۳گانه) و تفاوت‌های مابین آنها از طریق آمار توصیفی (فراوانی، اندازه‌های مرکزگرایی و پراکندگی) بررسی شد. در ادامه از آمار استنباطی برای تحلیل تفاوت میانگین میزان آمادگی واکنش و رویارویی و مولفه‌های آن و نیز شاخصهای وضعیت اجتماعی-اقتصادی در بین خانوارهای محلات ۳گانه استفاده گردید. در این رابطه، با توجه به تحلیل تفاوت میانگین در بیش از دو گروه، از آزمون F فیشر (تحلیل واریانس یکطرفه) و آزمون توکی برای آزمون تفاوت میانگین متغیرهای وابسته و مستقل در بین گروههای ۳گانه استفاده شد.

## یافته‌های تحقیق

مطابق یافته‌های جدول (۲) و با توجه به میانگین‌های رتبه‌ای هر مؤلفه، میانگین رتبه‌ای مؤلفه گروه و شبکه برابر شد با میزان ۲/۲۰ که در حد کم می‌باشد. ظرفیت ارتباطی و سرمایه اجتماعی خانوارهای نمونه بر حسب مؤلفه اعتماد و همبستگی برابر با میزان ۲/۶۳ و در حد کم تا متوسط است. میانگین رتبه‌ای گویه‌های مؤلفه‌های عمل جمعی و همکاری، و توانمندی و اثربخشی نیز بطور مشابه برابر شد با ۲/۲۹ که بیانگر سرمایه اجتماعی به میزان کم می‌باشد. از بین مؤلفه‌ها ۴گانه، بالاترین اندازه بدست آمده مربوط به مؤلفه اعتماد و همبستگی با میزان ۲/۶۳ است. در مجموع با توجه به میانگین کل گویه‌ها، ظرفیت ارتباطی و سرمایه اجتماعی خانوارهای نمونه شهر سیرجان با میزان ۲/۵۳ در حد کم تا متوسط می‌باشد.

جدول ۲: وضعیت خانوارهای نمونه شهر سیرجان از نظر شاخص ظرفیت آمادگی ارتباطی و سرمایه اجتماعی

Total	خیلی زیاد		زیاد		تا حدودی		کم		خیلی کم		ظرفیت ارتباطی و سرمایه اجتماعی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳,۰۷	۸,۹%	۳۱	۲۶,۳%	۹۲	۳۹,۱%	۱۳۷	۱۴,۰%	۴۹	۱۱,۷%	۴۱	۱- میزان شناخت و ارتباطات با همسایه‌ها
۲,۱۹	۰,۹%	۳	۸,۰%	۲۸	۲۹,۱%	۱۰۲	۳۲,۹%	۱۱۵	۲۹,۱%	۱۰۲	۲- میزان شناخت و ارتباط با شورا و شهرداری
۱,۹۱	۲,۰%	۷	۴,۰%	۱۴	۲۱,۱%	۷۴	۲۹,۱%	۱۰۲	۴۳,۷%	۱۵۳	۳- شناخت انجمن‌ها و تشکل‌های محله‌ای
۱,۶۷	۱,۴%	۵	۲,۹%	۱۰	۱۳,۷%	۴۸	۲۵,۱%	۸۸	۵۶,۹%	۱۹۹	۴- جمع شدن مردم در قالب گروه‌های محله‌ای
۲,۱۹	۴,۹%	۱۷	۵,۷%	۲۰	۳۱,۲%	۱۰۹	۲۰,۳%	۷۱	۳۷,۸%	۱۳۲	۵- حساب کردن روی دوستان در زمینه کمک مالی
۲,۲۰	میانگین مؤلفه گروه و شبکه										
۲,۳۳	۲,۰%	۷	۱۱,۷%	۴۱	۳۳,۵%	۱۱۷	۲۲,۹%	۸۰	۲۹,۸%	۱۰۴	۶- اعتماد به توانایی نهادهای محله‌ای
۲,۹۵	۶,۳%	۲۲	۲۰,۳%	۷۱	۴۷,۴%	۱۶۶	۱۳,۷%	۴۸	۱۲,۳%	۴۳	۷- اعتماد به مردم محله و همسایه‌ها
۲,۲۱	۲,۰%	۷	۹,۴%	۳۳	۳۱,۴%	۱۱۰	۲۲,۰%	۷۷	۳۵,۱%	۱۲۳	۸- دلسوزی مسئولان
۳,۰۳	۷,۴%	۲۶	۲۸,۶%	۱۰۰	۳۶,۳%	۱۲۷	۱۵,۱%	۵۳	۱۲,۶%	۴۴	۹- یاری مردم به یکدیگر در مواقع اضطراری
۲,۶۳	میانگین مؤلفه اعتماد و همبستگی										
۲,۳۹	۲,۹%	۱۰	۱۰,۰%	۳۵	۳۶,۰%	۱۲۶	۲۵,۱%	۸۸	۲۶,۰%	۹۱	۱۰- دور هم جمع شدن مردم برای حل مشکلات
۱,۹۴	۱,۷%	۶	۳,۱%	۱۱	۲۲,۶%	۷۹	۳۲,۳%	۱۱۳	۴۰,۳%	۱۴۱	۱۱- امکان همکاری مردم محله در حل مشکلات
۲,۰۵	۳,۴%	۱۲	۷,۷%	۲۷	۱۸,۶%	۶۵	۳۰,۹%	۱۰۸	۳۹,۴%	۱۳۸	۱۲- ارائه نظرات و پیشنهادات به مسئولین محله‌ای
۲,۷۹	۸,۰%	۲۸	۱۸,۹%	۶۶	۳۶,۹%	۱۲۹	۱۶,۶%	۵۸	۱۹,۷%	۶۹	۱۳- تمایل به مشارکت در کارهای عام‌المنفعه
۲,۲۹	میانگین مؤلفه همکاری و عمل جمعی										
۲,۹۱	۹,۴%	۳۳	۱۶,۹%	۵۹	۴۲,۶%	۱۴۹	۱۷,۴%	۶۱	۱۳,۷%	۴۸	۱۴- شاد بودن
۲,۲۳	۴,۹%	۱۷	۱۱,۱%	۳۹	۳۰,۹%	۱۰۸	۲۸,۹%	۱۰۱	۲۴,۳%	۸۵	۱۵- توانایی رساندن خواسته‌ها به مسئولین
۳,۸۳	۳۹,۱%	۱۳۷	۲۹,۷%	۱۰۴	۱۵,۴%	۵۴	۶,۶%	۲۳	۹,۱%	۳۲	۱۶- اثر بخش بودن همکاری و مشارکت مردم
۲,۲۹	میانگین مؤلفه توانمندی و اثربخشی										
۲,۲۵	میانگین کل										

یافته‌های بدست آمده از طریق واریانس یکطرفه برای بررسی سطح آمادگی ارتباطی- سرمایه اجتماعی در جدول (۳) ارائه شده است. طبق نتایج بدست آمده از جدول از بین شاخص‌های ظرفیت آمادگی ارتباطی- سرمایه اجتماعی، تنها شاخص توانمندی و اثربخشی با ۰,۰۳۹ بین محلات تفاوت معنادار بدست آمد. در مابقی شاخص‌ها این تفاوت معنادار وجود نداشت لذا فرضیه اول تأیید نمی‌شود؛ تفاوت دو به دوی آنها نیز با آزمون توکی در جداول (۴) ارائه شده است.

جدول ۳: تحلیل واریانس یکطرفه ظرفیت آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی شاخص‌های آن

Sig.	F	Mean Square	df	Sum of Squares	
.۶۵۳	.۴۲۷	۵,۰۱۷	۲	۱۰,۰۳۴	Between Groups
		۱۱,۷۴۲	۳۴۶	۴۰۶۲,۷۳۴	Within Groups گروه و شبکه
			۳۴۸	۴۰۷۲,۷۶۸	Total
.۷۸۸	.۲۳۸	۲,۲۵۷	۲	۴,۵۱۴	Between Groups
		۹,۴۸۷	۳۴۶	۳۲۸۲,۶۴۹	Within Groups اعتماد
			۳۴۸	۳۲۸۷,۱۶۳	Total
.۹۴۸	.۰۵۴	.۴۶۴	۲	.۹۲۹	Between Groups
		۸,۶۲۳	۳۴۷	۲۹۹۲,۱۱۱	Within Groups عمل جمعی
			۳۴۹	۲۹۹۳,۰۴۰	Total
.۰۳۹	۳,۲۸۳	۲۱,۴۹۲	۲	۴۲,۹۸۵	Between Groups
		۶,۵۴۶	۳۴۷	۲۲۷۱,۳۸۴	Within Groups توانمندی
			۳۴۹	۲۳۱۴,۳۶۹	Total
.۶۲۳	.۴۷۴	۳۵۶,۶۱۵	۲	۷۱۳,۲۲۹	Between Groups
		۷۵۱,۵۷۰	۳۴۶	۲۶۰۰۴۳,۱۴۶	Within Groups بعد کلی
			۳۴۸	۲۶۰۷۵۶,۳۷۵	Total

جدول ۴: تفاوت دو به دو محلات از نظر شاخص توانمندی از طریق آزمون توکی

Subset for alpha = 0.05		N	Mahale
۲	۱		
	۸,۷۲۲۲	۹۰	۱
۹,۰۴۹۲	۹,۰۴۹۲	۱۲۲	۲
۹,۵۷۹۷		۱۳۸	۳

برای بررسی و ارتباط همبستگی بین متغیرهای سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی با متغیرهای توصیفی سن، سطح تحصیلات، منزلت شغلی و درآمد خانوار، از روش همبستگی پیرسون استفاده شد. طبق یافته‌های بدست آمده از جدول (۵)، سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی با اغلب متغیرهای اقتصادی - اجتماعی رابطه معنادار مستقیم دارند. لذا فرضیه دوم تأیید گردید.

جدول ۵: همبستگی متغیرهای میزان آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی با متغیرهای اقتصادی - اجتماعی

شغل	درآمد	سواد	سن		
*	*	**	.	Pearson Correlation	گروه و شبکه
.	.	.	.	Sig. (2-tailed)	
.	.	.	.	N	
**	*	**	.	Pearson Correlation	اعتماد
.	.	.	.	Sig. (2-tailed)	
.	.	.	.	N	
.	*	**	..	Pearson Correlation	عمل جمعی
.	.	.	.	Sig. (2-tailed)	
.	.	.	.	N	
**	.	.	..	Pearson Correlation	توانمندی
.	.	.	.	Sig. (2-tailed)	
.	.	.	.	N	
**	**	**	..	Pearson Correlation	بعد کلی
.	.	.	.	Sig. (2-tailed)	
.	.	.	.	N	

## نتیجه گیری

یافته‌های بدست آمده از طریق واریانس یکطرفه برای بررسی سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی نشان داد که از بین شاخص‌های ظرفیت آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی، تنها شاخص توانمندی و اثربخشی با ۰,۰۳۹ بین محلات تفاوت معنادار بدست آمد. در مابقی شاخص‌ها این تفاوت معنادار وجود نداشت که تفاوت دو به دوی آن‌ها نیز با آزمون توکی نیز محاسبه گردید. یافته‌هایی که از طریق واریانس یکطرفه و آزمون توکی بدست آمد نشان دهنده این است که محلات از نظر وضعیت شاخص‌های مذکور با یکدیگر تفاوت معنادار ندارند. لذا فرضیه اول تأیید نمی‌شود برای بررسی و ارتباط همبستگی بین متغیرهای سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی با متغیرهای توصیفی سن، سطح تحصیلات، منزلت شغلی و درآمد خانوار، از روش همبستگی پیرسون استفاده شد. طبق یافته‌های بدست آمده، متغیر گروه و شبکه با متغیر سواد با سطح ۰,۹۹٪ و با متغیر درآمد و شغل با سطح ۰,۹۵٪ و در شاخص‌های اعتماد و همبستگی و عمل جمعی و همکاری در ارتباط با متغیر سواد و شغل با سطح ۰,۹۹٪ و درآمد با سطح ۰,۹۵٪ و در مورد متغیر توانمندی و اثر بخشی فقط با متغیر شغل ۰,۹۹٪ سطح اطمینان را نشان داد در نتیجه سطح آمادگی ارتباطی - سرمایه اجتماعی با اغلب متغیرهای اقتصادی - اجتماعی رابطه معنادار مستقیم دارند. لذا فرضیه دوم تأیید گردید. نتایج نشان می‌دهد که میزان آسیب پذیری خانوارهای دارای وضعیت اجتماعی - اقتصادی پایین‌تر، بیشتر است. بطوریکه خانوارهای دارای منزلت شغلی، سواد، درآمد و پایگاه اجتماعی پایین‌تر از میزان آسیب پذیری بالاتری برخوردارند. این بیانگر این است که آمادگی و مشارکت مردم نقش بارزی در کاهش آسیب پذیری دارد و آمادگی به میزان زیادی وابسته به وضعیت شغلی و درآمدی خانوارها و نیز تا میزان زیادی وابسته به میزان شناخت مردم و ارتباط با همسایه‌ها، اعتماد به مسئولین و مردم، مشارکت در طرح‌های مدیریت بحران، و بالا بردن میزان توانایی افراد می‌باشد. نتیجه اینکه هر چند سرمایه ارتباطی و اجتماعی بطور کلی در محلات و خانوارهای شهر سیرجان از سطح پایینی برخوردار است و تفاوتی نیز در بین محلات مختلف ندارد؛ اما ارتباط معنادار آن با وضعیت اجتماعی - اقتصادی خانوارها بیانگر نقش و اهمیت آن در ارتقای وضعیت خانوارها و در نتیجه کاهش آسیب‌پذیری در برابر مخاطرات طبیعی می‌باشد. بنابراین ارتقای سرمایه اجتماعی و ارتباطی می‌تواند از جمله راهکارهای کاهش آسیب‌پذیری و مدیریت بحران مورد توجه قرار گیرد.

## منابع

بیان‌زاده س، اسلامی ی، سام‌آرام ع، فروزان س و اقلیما م (۱۳۸۳) وضعیت زندگی بازماندگان زلزله بم، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال سوم، شماره ۱۳

درویش ب و صفری رودبار ر (۱۳۹۲) بررسی تأثیر رفتارهای شهروندی سازمانی بر سرمایه اجتماعی کارکنان (مطالعه موردی: کارکنان منطقه ۱۱ شهر تهران)، اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار، تهران

شریفیان ثانی م (۱۳۸۰) سرمایه اجتماعی، مفاهیم اصلی و چارچوب نظری، فصلنامه علمی و پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ۱، شماره ۲

مشیری ف، صرافی م و دهبان م (۱۳۹۲) جایگاه سرمایه اجتماعی در توانمندسازی و ساماندهی اجتماعات ساکن در سکونتگاه‌های غیر رسمی، اولین همایش ملی جغرافیا، شهرسازی و توسعه پایدار، تهران

موسوی م و علی‌پور پ (۱۳۹۱) تأملی بر نظریه سرمایه اجتماعی در جامعه شناسی، جامعه‌شناسان، تهران

Bolino MC, Turnley WH and Blood Good JM (2002) Citizenship Behavior and the creation of social capital in organizations. *The Academy of Management Review*, Vol. 27, pp.505-522

Krause PR, Handfield RB and Tyler BB (2007) The relationship between supplier development, commitment social capital accumulation and performance

Matisa R and Ameer R (2007) Hedge fund performance and managerial social capital, *The Journal of Risk finance*, Vol. 8, pp. 246-259

Nahapiet J and Ghoshal S (1998) Social, intellectual capital, *The Academy of Management Review*, Vol. 23, pp. 242-246

Stone A, Levy B and Paredes P (1992) Public institutions and private transaction: The legal and regulatory environment for business transactions in Brazil and Chile, Policy research working paper 891, World bank, Washington DC

Sutton J and Tierney K (2006) Disaster Preparedness: Concept, Guidance and Research, Natural Hazards Center, Institute of Behavioral science, University of Colorado

United Nations (1992) Disaster Management Training Program, An overview of Disaster Management: Trainer's Guide.